

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

UZNESENIE

Ústavného súdu Slovenskej republiky

II. ÚS 40/2019-13

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí senátu 31. januára 2019 predbežne prerokoval sťažnosť [REDACTED], mal. [REDACTED], [REDACTED], a mal. [REDACTED], [REDACTED], [REDACTED], zastúpených advokátom JUDr. Marcelom Habrmanom, advokátska kancelária, Tajovského 12, Nové Zámky, vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11 CoP 387/2018-100 zo 6. septembra 2018 a takto

r o z h o d o l :

Sťažnosť [REDACTED], mal. [REDACTED] a mal. [REDACTED] o d m i e t a .

O d ô v o d n e n i e :

I.

1. Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 27. decembra 2018 doručená sťažnosť [REDACTED] (ďalej aj „matka maloletých“ alebo „sťažovateľka“), mal. [REDACTED], [REDACTED], a mal. [REDACTED], [REDACTED] (ďalej aj „maloletí“, ďalej spolu so sťažovateľkou aj „sťažovatelia“), vo veci namietaného porušenia základného práva podľa čl. 46 ods. 1

Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“), práva podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práv podľa čl. 3 ods. 1 a 2 a čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa uznesením Krajského súdu v Bratislave (ďalej len „krajský súd“) č. k. 11 CoP 387/2018-100 zo 6. septembra 2018 (ďalej len „napadnuté uznesenie“).

2. Zo sťažnosti a z jej príloh vyplýva, že krajský súd v konaní o návrhu otca maloletých na nariadenie neodkladného opatrenia na odvolanie otca proti uzneseniu Okresného súdu Bratislava IV (ďalej len „súd prvej inštancie“) č. k. 13 P 138/2018-64 z 2. augusta 2018 napadnutým uznesením rozhodol, že uznesenie súdu prvej inštancie sa mení tak, že matka je povinná maloleté deti [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], a [REDAKOVANÉ], [REDAKOVANÉ], odovzdať do osobnej starostlivosti otca. Ďalej krajský súd výrokom rozhodol, že matka je oprávnená stretávať sa s maloletými každý párný kalendárny týždeň v roku od piatka od 16.30 h do nedele do 18.00 h a každý kalendárny týždeň v roku v utorok a vo štvrtok od 16.30 h do 18.00 h tak, že matka si maloletých od otca prevezme a otcovi ich odovzdá v mieste jeho bydliska. Krajský súd v odôvodnení napadnutého uznesenia uviedol:

„Odvolací súd zdôrazňuje, že účelom neodkladných opatrení v konaní starostlivosti súdu o maloletých, je ochrana práv detí v prípade konkrétneho ohrozenia, kedy možno nariadiť odovzdať maloletého do starostlivosti toho, koho označí súd, alebo do striedavej osobnej starostlivosti (§ 367 ods. 1 CMP), prípadne určiť výživné v nevyhnutnej miere (§ 366 CMP), alebo ak je potrebné bezodkladne upraviť pomery maloletého dieťaťa (§ 325 ods. 1 CSP)! Ďalej treba uviesť, že inštitút neodkladného opatrenia v uvedených konaniach má slúžiť k ochrane práv maloletých detí v situáciách, keď sú práva detí zjavne ohrozené, a to do doby, keď o výchove detí, ktorá je inštitútom hmotného práva, nebude rozhodnuté podľa príslušných ustanovení Zákona o rodine. Odvolací súd zdôrazňuje, že účelom neodkladných opatrení vo veciach maloletých je poskytnutie preventívnej ochrany ich právam a záujmom, ešte pred ich porušením či ohrozením. Z charakteru neodkladného opatrenia vyplýva, že pred jeho nariadením súd nemusí zistiť všetky skutočnosti, ktoré sú potrebné pre vydanie konečného rozhodnutia a pri zisťovaní nemusí byť vždy dodržaný formálny postup stanovený na dokazovanie. Takýmto spôsobom sa zabezpečuje rýchla úprava jestvujúcich pomerov, ktoré, ako vyplýva zo samotného pojmu, neznesú ďalší

odklad. Musí ísť teda o taký stav, ktorý si vyžaduje okamžitý zásah zo strany súdu, bez ktorého by mohlo dôjsť k ťažko napravitel'nému, resp. nezvratnému poškodeniu oprávnených záujmov maloletého dieťaťa a to aj bez vykonania potrebného dokazovania.

Odvolací súd po preskúmaní danej prejednávanej veci obsahom spisu a pripojených spisov Okresného súdu Bratislava IV sp. zn. 25P/72/2017, 13P/139/2018, 13P/137/2018, 25P/55/2018, 25P/176/2017, ako aj znaleckým posudkom [REDAKOVANÉ] zo dňa 09.08.2018, znalca z odboru psychológia, odvetvie klinická psychológia detí a dospelých, zadaného súdom prvej inštancie v prebiehajúcim konaní o rozvod manželstva a úpravu pomerov manželov k maloletým deťom na čas po rozvode, dospel k záveru, že súd prvej inštancie sa uvedenými zásadami dostatočne neriadil, s jeho názorom o tom, že nenastala podstatná zmena pomerov v rodine, ktorá si nevyžaduje potrebu zmeny rozhodnutia o dočasnej úprave práv a povinností rodičov k maloletým deťom, sa nestotožnil. Tým, že v konaní starostlivosti o maloleté deti sú súdy povinné poskytnúť maloletým deťom zvýšenú ochranu, ktorá vyplýva ako z príslušných ustanovení Zákona o rodine, tak aj z príslušných článkov Dohovoru o právach dieťaťa, pochybil súd prvej inštancie, keď v záujme ochrany práv maloletých detí, svojím rozhodnutím nereflektoval na svojvoľné rozhodnutie matky presťahovať maloleté deti z miesta ich obvyklého pobytu, mimo rodičovského vplyvu ich otca, bez jeho súhlasu im zmeniť miesto trvalého pobytu a prehlásiť ich do iných školských zariadení.

V danom posudzovanom prípade odvolací súd považuje za potrebné zdôrazniť, že matka svojím konaním bez súhlasu druhého rodiča - otca, konala v rozpore so záujmom maloletých detí, keď len na základe svojvoľného rozhodnutia presťahovať maloleté deti do Nových Zámok, obmedzila výkon rodičovských práv a povinností otca a porušila právo maloletých detí na starostlivosť zo strany oboch rodičov. Takýmto konaním maloleté deti vyňala z doterajšieho sociálneho a rodinného zázemia a premiestnila ich do takej vzdialenosti, že maloleté deti úplne odňala z prirodzeného plnohodnotného výchovného vplyvu otca. Matka rovnako bez súhlasu otca, ako rovnocenného rodiča, zmenila deťom trvalé bydlisko a školské zariadenia. Odvolací súd poukazuje na ustanovenie § 35 Zákona o rodine upravujúceho rozhodovanie súdu pri nezhode rodičov o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností, ktorými sú okrem iného aj zmena bydliska dieťaťa a výber školského zariadenia. V prípade takejto nezhody rodičov je

neprípustné svojvoľné rozhodovanie o podstatných veciach súvisiacich s výkonom rodičovských práv a povinností len jedným z nich. Dôvody konania matky prezentované v jej podaniach a to finančná tieseň vyplývajúca zo zvýšených nákladov na bývanie po jej odsťahovaní sa zo spoločnej domácnosti, odvolací súd nemohol považovať za dôvodné. Odvolací súd rozumie tomu, že matke sa po jej rozhodnutí ukončiť manželské spolužitie a presťahovať sa s deťmi do prenajatého bytu zvýšili náklady na bývanie, avšak takúto situáciu vzhľadom na zamestnanie matky a jej príjem nemožno vyhodnotiť ako hraničnú. Uvedené a matkou prezentované skutočnosti, ktoré majú byť dôvodom jej rozhodnutia presťahovať maloleté deti do Nových Zámkov, navyše počas prebiehajúceho konania o rozvod manželstva, v ktorom bude povinnosťou súdu posudzovať aj možnosť zverenia detí do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, odvolací súd vyhodnotil skôr ako účelové. Odvolací súd takéto konanie matky vo vzťahu k maloletým deťom hodnotí tiež ako málo citlivé a v rozpore so záujmom maloletých detí, ktoré sú takto nútené vyrovnávať sa nielen s rozpadom primárnej rodiny a s komplikovanými vzťahmi medzi rodičmi, novým sociálnym prostredím a školou (škôlkou), ale aj ohrozením stability ich blízkeho vzťahu s otcom, ktorého existencia sa v konaní doposiaľ vykonaným dokazovaním nepochybne potvrdila. Vybudovaný blízky citový vzťah medzi otcom a maloletými deťmi bol pre odvolací súd dostatočne osvedčený závermi znaleckého posudku, v ktorom znalec odporúča ako najvhodnejšie riešenie vzniknutej rodinnej situácie, zverenie detí do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ktorí obidvaja majú potrebné schopnosti pre realizáciu takejto formy starostlivosti, splňajú psychologické kritéria potrebné pre zabezpečovanie osobnej starostlivosti o svoje deti a sú k nej aj motivovaní. Uvedené je podložené aj správami a závermi z vykonávaných mediácií a z psychoterapeutických intervencií v rodine (prebiehajúcich do odchodu matky z Bratislavy), z ktorých okrem iného aj vyplýva, že individuálnu starostlivosť si maloleté deti u každého z rodičov už vyskúšali. Z vykonaného dokazovania taktiež vyplynulo, že matka je menej spolupracujúcim rodičom, keď ako dočasný rezidenčný rodič, nepreukázala dostatočný cit pre potreby maloletých detí, zabezpečiť pre ne v aktuálnom záťažovom období, maximálne možné a rovnomerné stretávanie sa s otcom, tak veľmi potrebné na udržanie a rozvíjanie ich vzájomného vzťahu, citových väzieb ako aj výchovného vplyvu otca na maloleté deti. Matka sa tvrdenia uvedené v odvolaní otca nepokúsila vyvrátiť, keď k jeho odvolaniu písomné vyjadrenie nepodala...

Odvolací súd vzhľadom na všetky okolnosti daného prejednávaneho prípadu, berúc do úvahy najmä záujem maloletých detí a považujúc odsťahovanie maloletých detí matkou bez súhlasu otca z miesta ich obvyklého pobytu a pôvodného sociálneho zázemia pred konečným rozhodnutím súdu vo veci samej v rozpore s ich záujmami, pri súčasnom osvedčení dostatočných podmienok pre starostlivosť o maloleté deti na strane otca a ich vzájomný blízky citový vzťah, dospel k záveru o potrebe dočasne odovzdať maloleté deti do osobnej starostlivosti otca a vrátiť ich tak ešte pred rozhodnutím súdu vo veci samej do pôvodného prostredia. Odvolací súd vzhľadom na predbežný a výlučne zabezpečovací charakter tohto rozhodnutia upravil aj rozsah styku matky s maloletými deťmi čo ale nevyklučuje, že rodičia sa môžu na širšom styku matky s maloletými deťmi dohodnúť. Odvolací súd zdôrazňuje, že toto rozhodnutie nie je definitívnym rozhodnutím, avšak z pohľadu objektívneho rešpektovania najlepšieho záujmu maloletých detí sa vzhľadom na vzniknutú situáciu v rodine a prístup matky javí ako vôbec jediná možnosť dosiahnuť reparáciu aktuálneho pre maloleté deti nežiaduceho stavu, ktorého pretrvávanie bez predbežného zásahu by v tomto štádiu konania mohlo mať pre maloleté deti z dlhodobého hľadiska ťažko napravitel'ne negatívne dôsledky. Rovnako by sťažilo postup a rozhodovanie súdu prvej inštancie vo veci samej. Uvedené riešenie nie je ideálnym riešením pre maloleté deti, ale vzhľadom na svojvoľné konanie matky jediným možným, aby sa predišlo úplnému citovému odcudzeniu medzi maloletými deťmi a otcom a poškodeniu ich vzájomných citových väzieb, tiež zabezpečí možnosť nerušeného postupu súdu prvej inštancie a čo najobjektívnejšieho posúdenia. Odvolací súd na tomto mieste dodáva, že predpokladá aj aktívnu spoluprácu otca pri zabezpečení pôvodného stavu, aby matka mohla mať čo najskôr vytvorené podmienky pre získanie vhodného bývania pre maloleté deti a seba v Bratislave. Konečné rozhodnutie vo veci bude závisieť od výsledkov ďalšieho dokazovania, pričom súd bude prihliadať na rodičovské kompetencie u každého z rodičov, ich výchovný vplyv na maloleté deti a podmienky, ako aj vzájomné citové väzby medzi maloletými deťmi a rodičmi.“

3. Podľa sťažovateľov k porušeniu ich práva na spravodlivý súdny proces došlo najmä z dôvodu ústavne neakceptovateľného hodnotenia dôkazov zo strany odvolacieho súdu a z dôvodu arbitrárnosti a svojvôle pri hodnotení dôkazov a konštrukcii právnych

záverov. K porušeniu práva sťažovateľov na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, práva na ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre blaho dieťaťa podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa a práva dieťaťa formulovať vlastné názory a byť vypočutý v súdnom konaní podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa došlo podľa sťažovateľov zo strany odvolacieho súdu, keď bez toho, aby zisťoval názory a záujmy maloletých bezprostredne, resp. prostredníctvom ich kolízneho opatrovníka, ktorý ich v konaní zastupuje, vyvodil svojvoľné závery založené na subjektívnych predstavách súdu o tom, čo je v najlepšom záujme maloletých.

3.1 Sťažovatelia v nadväznosti na uvedené ďalej argumentovali:

„Uznesením č. k. 11Cop/387/2018-100 zo dňa 06.09.2018 Krajský súd v Bratislave porušil základné práva sťažovateľov, a to právo na súdnu ochranu a právo na spravodlivý proces, keď nesprávne, svojvoľne a arbitrárne vyhodnotil dôkazy vyplývajúce z predošlého konania a vykonaného dokazovania, a následne vadne konštruoval svoje právne závery...

Z odôvodnenia rozhodnutia odvolacím súdom nie je vôbec zrejmé, ako k takýmto záverom dospel a o aké zistenia sa pri svojom konštatovaní oprel. Uvedené závery súdu sú svojvoľné a neakceptovateľné. Zo spisu jasne vyplýva, že sťažovateľka v 1. rade vždy mala záujem na riešení vzniknutej situácie, od začiatku konania sa sťažovateľka v 1. rade pokúša nájsť s otcom nejaký kompromis týkajúci sa spoločných detí, je nepopierateľné, že sťažovateľka v 1. rade absolvovala 16 mediačných stretnutí za účelom hľadania najlepšieho riešenia pre maloleté deti. Ako vyplýva z jednotlivých mediačných stretnutí, postupne sa sťažovateľka v 1. rade snažila nájsť optimálnu formu stretávania otca s deťmi. Vyskúšali viaceré režimov, pričom k ideálnemu modelu nedospeli. Je neodškriepiteľnou skutočnosťou, že sťažovateľka v 1. rade otcovi po celý čas umožňovala kontakt aj nad rámec nariadeného neodkladného opatrenia. Preto je nepochopiteľné označenie sťažovateľky v 1. rade odvolacím súdom za menej spolupracujúceho rodiča. Sťažovateľka v 1. rade vždy vyvíjala maximálne úsilie, aby ochránila záujmy svojich maloletých detí.

Predpokladáme, že odvolací súd vzal do úvahy iba nezmyselné tvrdenia otca maloletých detí, ktorými sťažovateľku v 1. rade trvale vykresľuje ako osobu, ktorá nespolupracuje, mári dosiahnutie pokroku pri riešení situácie, obviňuje ju z manipulácie detí a podobne, pričom žiadnym spôsobom nezohľadnil argumenty uvádzané a dôkazy

predložené sťažovateľkou v 1. rade, čím markantne porušuje právo na súdnu ochranu a spravodlivý proces nielen jej, ale aj maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade.

Odvolačí súd absolútne nevezal do úvahy a žiadnym spôsobom nehodnotil skutočnosti viackrát v konaní uvádzané sťažovateľkou v 1. rade, a to, že maloleté deti (sťažovatelia v 2. a 3. rade) po tom, čo otec fyzicky a slovne útočil pred očami maloletých detí na sťažovateľku v 1. rade, tieto majú problém otcovi dôverovať, majú z neho strach a nie sú ochotné sa s ním stretávať bez prítomnosti sťažovateľky v 1. rade, alebo bez toho, aby ich sťažovateľka v 1. rade na takéto stretnutie s otcom vopred psychicky pripravila a upokojovala ich, že nedôjde k ďalšiemu excesu otca. Situácia vyvrcholila dňa 23. 6. 2018, kedy otec sťažovateľke v 1. rade deti odmietol odovzdať po ukončení styku v zmysle nariadeného neodkladného opatrenia, takže bola nútená privolať políciu, ktorá celý incident riešila v prítomnosti maloletých. Otec tak znova úplne zbytočne vystavil deti nadmerne stresujúcej situácii, ktorá ešte umocnila neochotu detí sa stretávať s otcom.

Odvolačí súd ale nemal za potreby prihliadnuť na uvedené skutočnosti, ani na skutočnosť, že otec opakovane zaťahuje deti do svojej hostility voči sťažovateľke v 1. rade, fyzicky a slovne sťažovateľku v 1. rade pred očami detí napáda, nerešpektuje vzájomné dohody a totálne ignoruje zhoršenie stavu detí vplyvom týchto okolností. Odvolačí súd ignoroval fakt, že otec namiesto toho, aby si uvedomil, že svojím správaním deti zneisťuje, stresuje a vzdáva sa im, obracia svoj hnev a frustráciu smerom k sťažovateľke v 1. rade, ktorú všemožným spôsobom bezdôvodne očierňuje. Z priebehu konania je zjavné, že nie sťažovateľka v 1. rade, je nedostatočne citlivá voči potrebám maloletých, ako to odvolačí súd konštatoval vo svojom arbitrárnom rozhodnutí, ale naopak práve otec maloletých detí naruša ich zdravý psychický vývoj, nedokáže sa v stresových situáciách ovládať, je násilnícky a absolútne mu nezáleží na tom, aký vplyv bude mať jeho nevhodné správanie na duševný stav jeho maloletých detí. Vlastné deti otec dokáže s nulovou empatiou vystavovať v útlom veku takýmto krajným, vyhroteným situáciám a pred ich očami fyzicky napádať ich matku, sťažovateľku v 1. rade. Deti sa ho následkom toho boja a odmietajú sa s ním stretávať. Aj napriek tomu, sa sťažovateľka v 1. rade čo možno v najväčšej miere snaží o udržanie kontaktu medzi maloletými deťmi a otcom, ktorú skutočnosť odvolačí súd nevezal vôbec do úvahy.

Podotýkame tiež, že Krajský súd v Bratislave vydal predmetné napádané rozhodnutie bez toho, aby zbral do úvahy vyjadrenie k odvolaniu sťažovateľky v 1. rade a tiež vyjadrenie Úradu práce, sociálnych vecí a rodiny Bratislava, oddelenie sociálnoprávnej ochrany detí a sociálnej kurately, ktoré uviedlo, že nie je vhodné riešiť úpravu výkonu rodičovských práv a povinností k maloletým deťom formou neodkladného opatrenia...

Považujeme naopak za absolútne v rozpore so záujmami maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade, odňať ich z osobnej starostlivosti sťažovateľky v 1. rade, s ktorou od narodenia trvale trávia podstatne viac času ako s otcom, poskytuje im plnohodnotne všetku potrebnú starostlivosť, pokojné výchovné prostredie a sú na ňu silno emocionálne naviazané, a tiež ich opätovne do rozhodnutia súdu vo veci samej dočasne vyňať z ich teraz už domáceho prostredia a školského a predškolského zariadenia, v ktorých preukázateľne prosperujú, len aby boli v zmysle uznesenia Krajského súdu Bratislava v starostlivosti otca s násilníckym správaním, ktorého sa boja a odmietajú ho.

Výsledkom takéhoto nesprávneho rozhodnutia odvolacieho súdu, ktorý je zjavne v rozpore s najlepším záujmom maloletých sťažovateľov v 2. a 3. rade (ktoré majú byť takýmto rozhodnutím v útlom veku vytrhnuté od tak nevyhnutne potrebnej osoby v živote maloletých detí - matky, a to z ich teraz a už domáceho a fungujúceho sociálneho prostredia) je, že samotné maloleté deti sa mu, ako sme už naznačili vyššie, striktne odmietajú podrobiť...

Naopak za daných okolností je práve naopak absolútne v rozpore so záujmami maloletých sťažovateľov a zároveň ich zdravý vývoj ohrozujúce, ak by boli maloleté deti zo dňa na deň bez predchádzajúcej náležitej prípravy výlučne v starostlivosti otca (okrem iného si budú musieť znova vo veľmi krátkom čase zvykať na nové prostredie), a to najmä opäť len dočasne, dokým súd rozhodne vo veci samej, kedy prichádza do úvahy možnosť, že budú zverené do osobnej starostlivosti matky (v dôsledku čoho sa následne po tretíkrát budú musieť adaptovať na nové podmienky, čo nepochybne bude mať pri takom stupni psychickej záťaže nenapraviteľné následky na ich psychiku a ďalší zdravý vývoj).“

4. Sťažovatelia navrhli vydať tento nález:

„Základné právo sťažovateľky v 1. rade na spravodlivý súdny proces vyplývajúce z čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 46 ods. 1 Ústavy

SR uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11CoP/387/2018-100 zo dňa 6. septembra 2018 porušené bolo.

Základné právo sťažovateľky v 2. rade na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, právo na ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre blaho dieťaťa podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa a právo dieťaťa formulovať vlastné názory a byť vypočutý v súdnom konaní podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa, uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11CoP/387/2018-100 zo dňa 6. septembra 2018 porušené bolo.

Základné právo sťažovateľa v 3. rade na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky, právo na spravodlivý proces podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, právo na zohľadnenie záujmu dieťaťa pri činnosti súdu podľa čl. 3 ods. 1 Dohovoru o právach dieťaťa, právo na ochranu a starostlivosť nevyhnutnú pre blaho dieťaťa podľa čl. 3 ods. 2 Dohovoru o právach dieťaťa a právo dieťaťa formulovať vlastné názory a byť vypočutý v súdnom konaní podľa čl. 12 ods. 1 a 2 Dohovoru o právach dieťaťa, uznesením Krajského súdu v Bratislave č. k. 11CoP/387/2018-100 zo dňa 6. septembra 2018 porušené bolo.

Uznesenie Krajského súdu v Bratislave č. k. 11CoP/387/2018-100 zo dňa 6. septembra 2018 sa zrušuje a vec sa Krajskému súdu v Bratislave vracia na ďalšie konanie.

Krajský súd v Bratislave je povinný uhradiť sťažovateľom trovy konania...“

II.

5. Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa § 25 ods. 1 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho

sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) ústavný súd návrh predbežne prerokuje na neverejnom zasadnutí bez prítomnosti navrhovateľa, ak tento zákon neustanovuje inak.

Podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde návrhy vo veciach, na ktorých prerokovanie nemá ústavný súd právomoc, návrhy, ktoré nemajú zákonom predpísané náležitosti, neprípustné návrhy alebo návrhy podané niekým zjavne neoprávneným, ako aj návrhy podané oneskorene môže ústavný súd na predbežnom prerokovaní odmietnuť uznesením bez ústneho pojednávania. Ústavný súd môže odmietnuť aj návrh, ktorý je zjavne neopodstatnený.

6. O zjavnej neopodstatnenosti sťažnosti možno hovoriť vtedy, ak namietaným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci nemohlo vôbec dôjsť k porušeniu základného práva alebo slobody, ktoré označil sťažovateľ, a to buď pre nedostatok vzájomnej príčinnej súvislosti medzi označeným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom orgánu verejnej moci a základným právom alebo slobodou, porušenie ktorých sa namietalo, prípadne z iných dôvodov. Za zjavne neopodstatnenú sťažnosť preto možno považovať tú, pri predbežnom prerokovaní ktorej ústavný súd nezistil žiadnu možnosť porušenia označeného práva alebo slobody, reálnosť ktorej by mohol posúdiť po jej prijatí na ďalšie konanie (porov. napr. I. ÚS 105/06, II. ÚS 66/2011, III. ÚS 155/09, IV. ÚS 35/02).

III.

K sťažnosti maloletých

7. Ústavný súd oboznamuje, že jemu doručené splnomocnenie je určené na zastupovanie matky maloletých v konaní pred ústavným súdom advokátom. Do splnomocnenia nie sú zahrnutí maloletí, pričom zo sťažnosti je zrejmé, že sťažnosť označuje za sťažovateľov aj maloletých.

7.1 Ďalej ústavný súd uvádza, že aj keby bola splnená náležitosť splnomocnenia advokáta na zastupovanie pred ústavným súdom, nemožno splnomocnenie udelené matkou maloletých na zastupovanie maloletých advokátom považovať vzhľadom na okolnosti

a špecifiká veci za prípustné v tomto konaní pred ústavným súdom. Totiž matka maloletých v zmysle obsahu sťažnosti a v nej uvedených argumentov sa touto sťažnosťou snaží zvrátiť rozhodnutie krajského súdu, ktoré je v jej neprospech, resp. ktoré je v prospech otca maloletých. Matka maloletých je v tomto prípade v konflikte záujmov, čo sa týka jej možnosti ako zákonného zástupcu splnomocňovať akéhokoľvek právneho zástupcu na zastupovanie maloletých pred ústavným súdom v smere dožadovania sa rozhodnutia ústavného súdu v prospech matky [podľa § 31 ods. 2 zákona č. 36/2005 Z. z. o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o rodine“): „Žiadny z rodičov nemôže zastupovať svoje maloleté dieťa, ak ide o právne úkony, pri ktorých by mohlo dôjsť k rozporu záujmov medzi rodičmi a maloletým dieťaťom alebo medzi maloletými deťmi zastúpenými tým istým rodičom navzájom; v takom prípade súd ustanoví maloletému dieťaťu opatrovníka, ktorý ho bude v konaní alebo pri určitom právnom úkone zastupovať.“].

7.2 Ústavný súd preto hodnotí, že sťažnosť maloletých nespĺňa zákonom o ústavnom súde predpísané náležitosti splnomocnenia (a to náležitosti v zmysle § 20 ods. 2 zákona o ústavnom súde) a zároveň je podaná zjavne neoprávnenou osobou a je potrebné ju z týchto dôvodov podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde odmietnuť.

K sťažovateľkou (matkou maloletých) namietanému porušeniu označených ústavných práv napadnutým uznesením krajského súdu

8. Ústavný súd všeobecne k rodinnoprávnej problematike konštatuje, že v súčasnosti existuje široká zhoda – a to aj v medzinárodnom práve – na podpore myšlienky, že pri rozhodovaní príslušných orgánov verejnej moci týkajúcom sa detí musí byť ich najlepší záujem prvoradým hľadiskom rozhodovania.

8.1 Uvedené potvrdzuje v priestore Európskej únie napr. aj Charta základných práv Európskej únie, v ktorej podľa čl. 24 ods. 2 „pri všetkých opatreniach prijatých orgánmi verejnej moci alebo súkromnými inštitúciami, ktoré sa týkajú detí, sa musia v prvom rade brať do úvahy najlepšie záujmy dieťaťa“.

8.2 Záujem dieťaťa sa skladá z dvoch častí. Na jednej strane stojí dikcia, že puto dieťaťa s jeho rodinou musí byť zachované s výnimkou prípadov, keď sa rodinné prostredie ukázalo ako obzvlášť nevhodné. Z toho vyplýva, že rodinné väzby môžu byť prerušené len vo veľmi výnimočných prípadoch a je potrebné urobiť všetko pre zachovanie osobných vzťahov. Na druhej strane je v záujme dieťaťa zabezpečiť jeho rozvoj v zdravom prostredí a rodičia nesmú profitovať z takých opatrení alebo krokov, ktoré by v konečnom dôsledku poškodzovali zdravie a zdravý vývoj dieťaťa [porov. Neulinger and Shuruk v. Švajčiarsko, č. 41615/07, rozsudok Veľkej komory Európskeho súdu pre ľudské práva (ďalej len „ESLP“) zo 6. 7. 2010, bod 136; Elsholz v. Nemecko, č. 25735/94, rozsudok Veľkej komory ESLP z 13. 7. 2000, bod 50; Maršálek v. Česká republika, č. 8153/04, rozsudok ESLP zo 4. 4. 2006, bod 71].

8.3 V tomto ohľade platí aj pre rozhodovanie súdov, že prijaté opatrenia musia sledovať najlepší záujem dieťaťa. Povinnosť aplikačnej praxe sledovať pri rozhodovaní konkrétnej veci týkajúcej sa detí ich najlepší záujem vyplýva okrem iného aj z čl. 3 Dohovoru o právach dieťaťa.

8.4 Podľa § 24 ods. 2 zákona o rodine ak sú obidvaja rodičia spôsobilí dieťa vychovávať a ak majú o osobnú starostlivosť o dieťa obidvaja rodičia záujem, tak súd môže zveriť dieťa do striedavej osobnej starostlivosti obidvoch rodičov, ak je to v záujme dieťaťa a ak budú takto lepšie zaistené potreby dieťaťa. Ak so striedavou osobnou starostlivosťou súhlasí aspoň jeden z rodičov dieťaťa, tak súd musí skúmať, či bude striedavá osobná starostlivosť v záujme dieťaťa.

Podľa § 24 ods. 4 zákona o rodine súd pri rozhodovaní o výkone rodičovských práv a povinností alebo pri schvaľovaní dohody rodičov rešpektuje právo maloletého dieťaťa na zachovanie jeho vzťahu k obidvom rodičom a vždy prihliadne na záujem maloletého dieťaťa, najmä na jeho citové väzby, vývinové potreby, stabilitu budúceho výchovného prostredia a ku schopnosti rodiča dohodnúť sa na výchove a starostlivosti o dieťa s druhým rodičom. Súd dbá, aby bolo rešpektované právo dieťaťa na výchovu a starostlivosť zo strany obidvoch rodičov a aby bolo rešpektované právo dieťaťa na udržiavanie pravidelného, rovnocenného a rovnoprávneho osobného styku s obidvomi rodičmi.

8.5 V prípade, keď súdy rozhodujú o úprave styku rodičov s dieťaťom, je nutné vychádzať z toho, že právom oboch rodičov je v zásade rovnakou mierou sa o dieťa starať a podieľať sa na jeho výchove, s čím korešponduje i právo samotného dieťaťa na starostlivosť oboch rodičov. Rozhodnutím súdu by tomuto dieťaťu malo byť umožnené stýkať sa s oboma rodičmi v takej miere, aby bol postulát rovnakej rodičovskej starostlivosti čo najviac naplnený. Takéto usporiadanie vzťahov je spravidla vždy v „najlepšom záujme dieťaťa“, pričom odchýlky od tohto princípu musia byť odôvodnené ochranou nejakého iného, dostatočne silného legitímneho záujmu, pričom konkrétne skutočnosti, o ktoré sa tento záujem opiera, musia byť v danom konaní preukázané (porov. nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. III. ÚS 2298/15 – bod 16, I. ÚS 3216/13, II. ÚS 3765/11).

8.6 Pre dosiahnutie spravodlivého rozhodnutia o úprave styku rodičov s dieťaťom v zmysle premís popísaných v predchádzajúcom bode je potrebné zo strany konajúceho súdu (resp. zainteresovaných orgánov verejnej moci) zohľadniť viaceré konkrétne kritériá. Ide predovšetkým o nasledujúce 4 kritériá:

(1) existencia pokrvného puta medzi dieťaťom a o jeho zverenie do starostlivosti usilujúcimi osobami,

(2) miera zachovania identity dieťaťa a jeho rodinných väzieb v prípade jeho zverenia do starostlivosti tej-ktorej osoby,

(3) schopnosť osôb usilujúcich o zverenie dieťaťa do starostlivosti zaistiť jeho vývoj a fyzické, vzdelávacie, emocionálne, materiálne a iné potreby,

(4) pranie dieťaťa [porov. 52 a nasl. Všeobecného komentára č. 14 Výboru pre práva dieťaťa z 29. 5. 2013 o práve dieťaťa na to, aby jeho najlepšie záujmy boli prvoradým hľadiskom (General comment No. 14 on the right of the child to have his or her best interests taken as primary consideration), 2003, CRC/C/GC/14; k tomu porov. aj nálezy Ústavného súdu Českej republiky sp. zn. I. ÚS 2482/13 a I. ÚS 1554/14].

9. Je potrebné ďalej vzhľadom na predmet sporu pred všeobecnými súdmi v sťažovateľkinej veci poukázať na judikatúru ústavného súdu týkajúcu sa neodkladných opatrení (predtým „predbežných opatrení“ v zmysle Občianskeho súdneho poriadku). Ústavný súd už vo veciach sp. zn. II. ÚS 741/2017, sp. zn. II. ÚS 447/2017, sp. zn. II. ÚS 340/2015 (ako príklad ústavný súd poukázal len na najnovšie rozhodnutia) mutatis

mutandis uviedol, že rozhodovanie o návrhu na nariadenie neodkladného opatrenia možno považovať za súčasť základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy. Posúdenie podmienok na nariadenie neodkladného opatrenia je predovšetkým vecou všeobecných súdov (čl. 142 ústavy). Aj v konaniach, v rámci ktorých všeobecný súd rozhoduje o neodkladných opatreniach, musia byť dodržané minimálne požiadavky zodpovedajúce princípom spravodlivého procesu. To znamená, že takéto rozhodnutie musí obsahovať výrok, ktorý je koncentrovaným vyjadrením odôvodnenia právneho názoru všeobecného súdu.

9.1 Predpokladom pre záver o porušení základných práv a slobôd je však také porušenie, ktoré nie je napravitel'né alebo odstránitel'né následnou činnosťou všeobecného súdu napr. v konaní o veci samej (porov. I. ÚS 46/00, III. ÚS 406/2013).

9.2 Ústavný súd si uvedomuje rozdielnosť bývalej právnej úpravy predbežných opatrení a súčasnej právnej úpravy neodkladných opatrení. Inak povedané, prijatím Civilného sporového poriadku (ďalej len „CSP“) sa zmenila koncepcia právnej úpravy predbežných opatrení podľa Občianskeho súdneho poriadku, podľa ktorej bolo cieľom predbežných opatrení dočasne upraviť pomery účastníkov konania a následne rozhodnúť vo veci samej, resp. cieľom bolo eliminovať ohrozenie budúcej exekúcie. Nová právna úprava upúšťa od doterajšej koncepcie predbežnosti poskytovanej ochrany, pretože po nariadení navrhovaných opatrení nemusí nevyhnutne nasledovať konanie vo veci samej. Podľa § 336 ods. 1 CSP môže súd pri nariadení neodkladného opatrenia pred začatím konania vo výroku uznesenia uložiť navrhovateľovi povinnosť podať v určitej lehote žalobu vo veci samej. Ak je predpoklad, že neodkladným opatrením možno dosiahnuť trvalú úpravu pomerov medzi stranami, súd túto povinnosť neuloží. Nová právna úprava pripúšťa nariadenie neodkladného opatrenia, ktorého obsah by bol totožný s výrokom vo veci samej (§ 330 ods. 2 CSP), na rozdiel od úpravy podľa Občianskeho súdneho poriadku, pri ktorej dočasnosť predbežných opatrení vylučovala možnosť takého výroku, ktorý by bol obsahovo totožný s výrokom vo veci samej.

9.3 Súd môže tiež určiť, že neodkladné opatrenie bude trvať len po určený čas (§ 330 ods. 1 CSP). Neodkladné opatrenie zanikne, ak uplynul čas, na ktorý bolo nariadené (§ 333 CSP).

9.4 Ústavný súd ako nezávislý súdny orgán ochrany ústavnosti (čl. 124 ústavy) sa tak nepovažuje za oprávneného zasahovať do rozhodnutí o neodkladných opatreniach v prípadoch, kde neodkladné opatrenia do práv a povinností účastníkov konania nezasahujú konečným spôsobom (porov. m. m. IV. ÚS 82/09), resp. kde s ohľadom na charakter konkrétneho rozhodnutia o neodkladnom opatrení nemôže toto zasiahnuť do základných práv alebo slobôd účastníkov konania, keďže nemusí zodpovedať konečnému meritórnemu rozhodnutiu (porov. m. m. III. ÚS 309/2012).

10. Aplikujúc uvedené východiská na vec sťažovateľov (resp. sťažovateľky), ústavný súd hodnotí, že krajský súd pri rozhodovaní o neodkladnom opatrení vychádzal z v tom čase jemu známych okolností a skutočností, pričom jeho závery o potrebe dočasného odovzdania maloletých do osobnej starostlivosti otca sú riadne odôvodnené.

10.1 Krajský súd vychádzal jednak zo znaleckého dokazovania a najmä zohľadnil ťažiskový a rozhodujúci fakt, že matka maloletých (sťažovateľka) svojím konaním bez súhlasu druhého rodiča – otca konala v rozpore so záujmom maloletých, keď len na základe svojvoľného rozhodnutia presťahovať maloletých do Nových Zámok obmedzila výkon rodičovských práv a povinností otca a porušila právo maloletých na starostlivosť zo strany obidvoch rodičov. Takýmto konaním maloletých v zmysle záverov krajského súdu vyňala z doterajšieho sociálneho a rodinného zázemia a premiestnila ich do takej vzdialenosti, že ich úplne odňala z prirodzeného plnohodnotného výchovného vplyvu otca. Tieto závery krajského súdu nemožno považovať za bezdôvodné a arbitrárne. Pre účely dočasnej úpravy (t. j. pre účely neodkladného opatrenia) vzťahov v rodine (sám krajský súd hovorí *„o potrebe dočasne odovzdať maloleté deti do osobnej starostlivosti otca a vrátiť ich tak ešte pred rozhodnutím súdu vo veci samej do pôvodného prostredia“*) do rozhodnutia vo veci samej je napadnuté uznesenie krajského súdu ústavne udržateľné a neporušujúce označené práva sťažovateľky.

10.2 Vzhľadom na uvedené ústavný súd konštatuje, že napadnutým uznesením krajského súdu nemohlo dôjsť k porušeniu označených ústavných práv sťažovateľky tak, ako to tá vo svojej sťažnosti namieta, a ani po prijatí sťažnosti na ďalšie konanie by nebolo ani potenciálne možné dospieť k záveru o porušení označených ústavných práv sťažovateľky. Ústavný súd preto sťažnosť v tejto časti odmietol podľa § 25 ods. 2 zákona o ústavnom súde ako zjavne neopodstatnenú.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 31. januára 2019